

Oltița CÎNTEC

Un spectacol pe placul lui Artaud

Sarah Kane (1971–1999) a fost un dramaturg care și-a concurat, prin biografie, personajele în care și-a proiectat neliniștile ontologice. Autoarea britanică a început pregătirea universitară la Litere, a studiat Dramă, a fost masterand la Dramaturgie, a lansat mișcarea „Teatrul-care-ți-o-spune-verde-n-față”, a scris piese de teatru, scenarii de film, a regizat spectacole, a interpretat roluri, a fost internată la King's College Hospital Londra, s-a sinucis. Cei care au cunoscut-o spun că a trăit extrem de intens cei 28 de ani cât a decis că îi sunt suficienți pentru itinerarul terestru. Andrei Șerban a ales unul dintre textele ei, **Purificare**, pentru revenirea acasă, hors București. L-a montat la Cluj-Napoca, la Teatrul Național „Lucian Blaga”, unde i s-au oferit condiții. De ce a optat Șerban pentru acest text cutremurător, complicat, *mimesis* al unei comunități marginale, de nișă? În afara provocării regizorale, intuiesc că este vorba despre o nouă abordare a noțiunii de tragic. E o revenire, în alt fel și cu alte mijloace, la acest străvechi gen dramatic, în a cărui dezvoltare spectaculară Șerban a excelat prin *Trilogia greacă*. E un nou travaliu investigator, prin înscenarea unei tragedii moderne. *Purificare* e un text de 20 de scene, cu opt personaje care, într-un spațiu închis, claustru, acționând în situații extreme, reconfigurează tragicul, îi dau un nou înțeles. Aristotelism de secol XXI. Acțiunea (căci ce e tragedia dacă nu „imitarea unei acțiuni alese și întregi, de o oarecare întindere”, cum ne învață *Poetica* Stagiritului) este plasată „înăuntrul perimetrului îngărdit al unei universități”, unde un doctor/*dealer* devine mâna unei voințe invizibile (soarta-*fatum*, latini *dixit*), care controlează personaje ieșite din standard (drogați, prostituate, incestuoși, homosexuali, transexuali, retardați). Un loc asociat cu formarea, universitatea, devine la Sarah Kane un spațiu concentraționar care i-a adunat pe excluși spre a-i re/de/forma. Prin *purificare*. Prin *katharsis*. Prin stârnirea milei și fricii (apud același Aristotel). *Katharsisul* afectează auditoriul, îl obligă la confruntarea cu propriile temeri și slăbiciuni. Ca spectator, ești aruncat și tu în această enclavă chinuitoare. Montarea lui Șerban e un spectacol pe placul lui Artaud. E teatru al cruzimii, teatrul în care actor și spectator sunt împinși împreună să ajungă la limite. E nuditate, sânge, transpirație, sex brutal, țipete, durere, supradoze, ambiguitate sexuală, urină, șobolani. Dar sunt, contrapunctic sau parodic, și straturi cu flori, imagini cu sori strălucind. Publicul e părtaș prin extensia suferinței. Receptarea e viscerală, fizică, tisulară. Din punctul de vedere al lui Artaud, spectatorul „trebuie să tresară pe scaun”. Mă dureau genunchii, coloana vertebrală, stomacul mi se chircise. Profetiile lui Artaud s-au împlinit.

Purificare e o piesă distructivă, scrisă din instinct. E o lucrare care produce sfâșieri prin argumente dramaturgice explozive. „Eroii” ei sunt plasați în conjuncturi severe, de viață și de moarte. *Purificare* înfățișează o fațetă mai puțin frumoasă a umanului, e existență frustă, necosmetizată, cu tușe expresioniste. Simți cum te agresează: îți sare în ochi, ți se vără sub piele, îți invadează sistemul neuronal. Structural, piesa e o construcție de câteva povești scenice – a lui Grace și Graham, a lui Carl și Rod, a lui Robin, a Femeii și a lui Tinker –, care se întretaie și în care Tinker intervine cu soluții radicale. Cine este Tinker-doctorul? E purificatorul.

E executorul de destine, care-i urmărește pe toți și încearcă să-i salveze. „Nu-l omorâți. Salvați-l“. Moartea e un final previzibil, prea comod, pentru că e abandon. Grace e o tânără care nu-și poate închipui raiul. Pentru că trăiește în iad. Ce înfățișare are maleficul? Care e canonul răului? Aceasta e întrebarea în *Purificare*.

Ca imaginar scenic nu-i poți reproșa acestei montări decât chestiuni de ordin tehnic: calitatea nu tocmai grozavă a proiecțiilor video, realizarea destul de grosieră a șobolanilor, minusuri la ecleraj. Scenografia Adrianei Grand strânge într-o chingă eficientă performerii și public, îi silește la comuniune. E un univers din care n-ai cum să scapi decât prin purificare. Șerban a lucrat cu actori tineri, unii dintre ei proaspăt absolvenți, neperversiți de sisteme de lucru clasicizate, maleabili. I-a adus pe toți la metoda sa de lucru, chiar și pe cei care au deja câțiva ani înscriși în cartea de muncă. Andrei Șerban are și acest talent. Le-a exploatat creator corporalitatea, gestualitatea, mimica, vocile.

Deși pe fundal scrie *Dead End*, e *Happy End*. E o ironie la adresa culturii occidentale, în care gândirea pozitivă ocultează realitatea. După ce sunt purificate prin ardere, mutilare, autosuprimare, personajele sunt salvate prin iubire. Unele, printr-o iubire transcendentă, altele prin cea mundană. E tezist? Nu, e un țipăt de disperare. Sarah Kane îi mai dă lumii noastre o șansă.

Teatrul Național „Lucian Blaga“ din Cluj-Napoca – Purificare de Sarah Kane, traducerea și adaptarea de Saviana Stănescu și Andrei Șerban. Un spectacol de Andrei Șerban. Decorul și costumele: Adriana Grand. Cu: Cristian Grosu (*Graham*), Hathazi Andras (*Tinker*), Ionuț Caras (*Carl*), Adrian Cucu (*Rod*), Andreea Bibiri/Anca Hanu (*Grace*), Silviu Iorga (*Robin*), Ramona Dumitrescu (*Femeia*), Anca Hanu (*copilul*). Data reprezentației : 23 octombrie 2006.

HATHÁZI András și Ionuț CARAS

